

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.166 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка на підставі прилюдного захисту дисертації «Соціальний захист населення в системі економічної безпеки України» 23 квітня 2024 року.

Тиха Ольга Іванівна, 01.10.1993 року народження, громадянка України, освіта повна вища. У 2015 році закінчила національний університет «Львівська політехніка», отримала повну вищу освіту та здобула ступінь магістра за спеціальністю «Фінанси і кредит». У вересні 2018 року поступила на навчання в аспірантуру кафедри економіки України Львівського національного університету імені Івана Франка, з 09.08.2021 р. по 29.05.2023 р. перебувала у декретній відпустці, форма навчання заочна.

З квітня 2016 року до 31.03.2024 працювала на посаді провідного спеціаліста, а з 01.04.2024 і дотепер працює на посаді головного спеціаліста департаменту фінансової політики Львівської міської ради.

Дисертацію виконано на кафедрі економіки України Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: Стефанішина Ольга Василівна, доктор економічних наук, професор.

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 0 статей у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Тиха О. І. Сучасні тенденції впливу трансформації на формування соціального захисту населення України. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 52. 7 с.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-17>

2. Тиха О. І. Сфера соціального захисту в ОТГ та підприємництво. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Вип. 35. С. 280-289.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8026281>

3. Тиха О. І. Економічна безпека індивіда в системі економічної безпеки держави: сутність та принципи взаємодії. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2019. №12. 15 с.

DOI: <http://dx.doi.org/10.25313/2520-2294-2019-12-5499>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. **Урба Світлана Іванівна**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, без зауважень.

2. Мельничук Дмитро Петрович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри психології та соціального забезпечення Державного університету «Житомирська політехніка» МОН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Аналізуючи взаємозв'язок соціального захисту та економіки на різних рівнях функціонування (рис. 1.1, с. 36), дисертантка використовує такі категорії, як «світова сфера соціального захисту» та «міжнародні сфери соціального захисту», зазначаючи, серед іншого, на тому, що сфера соціального захисту на рівні країни «... як ключовий елемент СЗ, безпосередньо взаємопов'язана зі світовою сферою соціального захисту...» (с. 36). Разом з тим, із тексту дисертації дещо важко зробити висновок щодо того, що саме мається на увазі під світовою та міжнародними сферами соціального захисту, а отже – і щодо їх ролі, характеру та механізмів впливу на систему соціального захисту тієї чи іншої країни.

2. Характеризуючи ринково-орієнтований механізм взаємодії сфери соціального захисту населення та системи економічної безпеки України, дисертантка доходить висновку, що «... його функціонування базується на бажанні знайти компроміс між побажаннями різних політичних груп, бізнес-середовища та вимогами населення щодо забезпечення соціального захисту» (с. 71). Зважаючи на це, дещо дискусійними та такими, що потребують додаткової аргументації, є твердження, наведені на с. 72 кваліфікаційної праці, а саме: «... такий механізм: породжує конфлікти між суб'єктами соціального захисту та має негативний вплив на економіку країни; не дає змогу отримати ефект синергії між сферою соціального захисту та національною економічною системою; формує недовіру осіб, що мають соціальні проблеми до соціальних ініціатив вітчизняного бізнесу та можливих домашніх господарств; збільшує соціальну напругу у суспільстві».

3. Відповідно до зробленого у дисертації висновку, реалізація стратегії реформування соціального захисту в Україні повинна включати виконання сукупності вимог, зокрема, усунення «інституційних пасток» (с. 145). Цілком погоджуючись з цим, зазначимо, що робота дещо б виграла у випадку уточнення передумов виникнення ефекту «інституційної пастки», а також конкретизації методів та прийомів попередження відповідних деструктивних впливів на систему економічної безпеки у контексті складових матриці горизонтальної та вертикальної координації інститутів соціального захисту, наведеної в табл. 3.1 (с. 148).

4. Досліджуючи проблему результативності державного регулювання соціального захисту та зміцнення економічної безпеки України, здобувачка користується поняттям «економічна якість державного регулювання» (с. 150). Зауважимо, що, на нашу думку, застосування подібної дефініції – чи то з позицій характеристики певного фактору впливу, чи то критерію оцінювання державного регулювання – потребує додаткового тлумачення та аргументації.

5. У дисертаційній роботі доведено доцільність та важливість розвитку єдиного інформаційного простору соціального захисту (с. 164-166 та ін.) у цілях посилення економічної безпеки України, достатньою мірою обґрунтовано пропозиції щодо єдиної цифрової платформи соціального захисту (с. 173, 178 та ін.), втім дещо проігноровано залишилися проблема обсягів та джерел ресурсного, зокрема фінансового, забезпечення відповідних інноваційних заходів.

3. Юрчик Галина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування МОН України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На с. 44 дисертаційної роботи автор наводить характеристику складових соціального захисту. Метою соціального захисту визначено спрямування на вирішення та попередження соціальних проблем, які автор пов'язує з «негативним зовнішніми і внутрішніми змінами... , які не дозволяють досягти відповідного рівня життя». Очевидність прояву соціальних проблем у разі смерті, хвороби, безробіття не викликає сумніву та цілком пов'язана з негативними змінами. Однак, чи можна вважати вагітність, народження дитини також негативними змінами, що породжують соціальні проблеми?

2. На с. 61 дисертаційної роботи автор стверджує, що в Україні існує централізована модель регулювання сфери соціального захисту населення, що несе ризики для системи економічної безпеки держави. Така однозначність обумовлює запитання щодо наявності в національній моделі соціального захисту в умовах сучасних викликів ознак інших моделей регулювання сфери соціального захисту, скажімо відкритої, для якої характерним є обмеженість фінансових ресурсів держави та залучення міжнародної підтримки.

3. На с. 104 автор констатує про наявність кризи у сфері соціального захисту населення в Україні на підставі зменшення частки населення, що скористалося соціальним захистом. Зважаючи лише на кількісний характер даного показника, виникає запитання про рівень його об'єктивності?

4. При обґрунтуванні стратегічних напрямів реформування соціального захисту населення в Україні автор особливо увагу приділяє підвищенню ефективності соціального захисту сільського населення (с. 161). Проте, в аналітичній частині роботи відповідний напрям аналізу є досить обмеженим, водночас значну увагу приділено аналізу соціального захисту дитинства та сім'ї. При цьому автор констатує низьку ефективність соціального захисту дитинства та сім'ї та необхідність збільшення його фінансової складової, яка є недостатньою та дестимулюючою, що особливо важливо на фоні втрат населення у період пандемії і військової агресії (с. 106). Така неузгодженість викликає запитання про те яку значимість автор відводить сільському населенню у репродуктивному відтворенні?

5. У проєктній частині роботи автор пропонує впроваджувати програму DIRE для кредитування людей, що втратили роботу і бажають пройти перекваліфікацію та працювати за новою спеціальністю (с. 180). Це потребує уточнення щодо узгодженості та наявності дублювань даної програми із діючими програми професійного навчання, які пропонує Державна служба зайнятості України.

4. Гринькевич Ольга Степанівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри статистики Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У дисертації стверджується, що в Україні, «незважаючи на високий відсоток доступу населення до соціального захисту на випадок безробіття, ключовими проблемами є недостатній рівень допомоги безробітним щодо започаткування власного бізнесу» (с. 107). У цьому контексті доцільно було б навести більш переконливу аргументацію, бо, наприклад, за офіційними даними Державної служби зайнятості України одним із пріоритетних напрямів її роботи є надання грантів на започаткування або розвиток вже діючого бізнесу.

2. Дискусійним є вибір для перевірки гіпотези про взаємозв'язок сфери соціального захисту та економічної безпеки регресійної моделі, яка в переліку факторних змінних містить показники, що характеризують одночасно і сферу соціального захисту, і рівень економічної безпеки, приріст мінімальної пенсії (с. 114-115).

3. У дисертації достатньо повно та обгрунтовано представлено структуру та рівні взаємодії сфери соціального захисту України з економічною безпекою держави (зокрема, на рис. 2.12, с. 118). Водночас не зовсім коректним, на нашу думку, у переліку підсистем соціального захисту є виокремлення організаційної підсистеми, до якої дисертантом віднесено на національному рівні «нормативні документи, методичні матеріали щодо здійснення окремих видів соціального захисту; положення щодо функціонування загальнодержавних органів виконавчої, судової та законодавчої влади...» (с. 124).

4. Аргументованою є пропозиція автора дисертації щодо удосконалення інформаційної складової системи соціального захисту через розвиток єдиного інформаційного простору (с. 164-166 та ін.), створення єдиної цифрової платформи (с. 173, 178 та ін.). Водночас така аргументація могла бути значно посиленою завдяки характеристиці обсягів і джерел фінансування заходів зі створення запропонованих цифрових інструментів.

5. Для мінімізації випадків нецільового використання бюджетних ресурсів для соціального захисту населення України авторка звертає увагу на важливість покращення координації між інститутами соціального захисту, пропонує відповідну матрицю горизонтальної та вертикальної координації діяльності таких інститутів (с.147-148), а також визначає її переваги і недоліки. Серед недоліків вказано на «...зростання конфліктів та витрат на усунення конфліктних ситуацій» (с.149). Звідси, виникає запитання: які саме типи конфліктів можуть виникати у процесі координації інститутів соціального захисту та які витрати пов'язані з їх усуненням?

5. Жук Оксана Петрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У першому розділі дослідження, у пункті 1.1 варто було б детальніше визначити, чітко структурувати і охарактеризувати складові елементи системи соціального захисту населення в Україні, адже, у другому розділі саме вони підлягають аналізу і є об'єктом дослідження.

2. Розроблений алгоритм аналізу стану соціального захисту населення як напрямку зміцнення економічної безпеки потребує уточнення. Зокрема, важливо пояснити, які

саме показники використовувалися для оцінки стану соціального захисту населення (частка витрат на соціальний захист у ВВП країни, витрати на соціальний захист на душу населення, частка населення, що скористалося соціальним захистом), щоб краще розуміти методіку аналізу та отримати якісні результати порівнянь.

3. У пункті 2.3 розглянуто регулювання соціального захисту населення, зокрема через інституційно-правові інструменти, і на с.130 зазначено про необхідність реформування інституційної і правової складових сфери соціального забезпечення, її інноваційної модернізації на різних рівнях, проте варто було б окреслити чого конкретно має стосуватись таке реформування та модернізація, яких саме недоліків і проблем.

4. Безперечно цікавою є пропозиція автора щодо розроблення і запровадження інтегрованої платформи соціального захисту населення (Єдиної цифрової платформи соціального захисту, Єдиного інформаційного простору соціального захисту населення), проте, на нашу думку, не зрозуміло чи зможе мати доступ до неї більшість осіб, що потребують соціального захисту, враховуючи, наприклад, рівень цифрової грамотності населення, технічні можливості тощо.

Загальна оцінка роботи і висновок.

Дисертація Тихої Ольги Іванівни на тему «Соціальний захист населення в системі економічної безпеки України» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності.

У дисертаційній роботі обґрунтовано науковий підхід до розробки і реалізації стратегічних напрямів реформування сфери соціального захисту в Україні, що включають перелік складових, які охоплюють: мету, цілі, завдання, принципи, суб'єкти та об'єкти, інструменти та ресурси, вимоги, стратегічні індикатори, послідовність дій та акцентують увагу у запровадженні інновацій на основі цифрових та інформаційних технологій в межах розробки інтегрованої платформи соціального захисту, Єдиної цифрової платформи соціального захисту, Єдиного інформаційного простору соціального захисту населення в країні. Розвинуто визначення сутності принципів та проблемних аспектів державної політики у сфері соціального захисту населення. Запропоновано науково-методичний підхід до діагностики розвитку соціального захисту населення як складової економічної безпеки України. Визначено позитивні та негативні сторони сфери соціального захисту населення, а також позитивні та негативні аспекти впливу соціального захисту на економічну безпеку держави і ґрунтуються на використанні функціонального бенчмаркінгу, де за базу порівняння взяті економічно розвинуті країни різних регіонів і країни, які розвиваються з різним рівнем доходів на одну особу. Сформовано підходи до оцінювання функціонування сфери соціального захисту України у контексті взаємодії соціального захисту з економічною безпекою держави. Визначено зв'язок соціального захисту населення з економічною безпекою країни. Визначені механізми взаємодії сфери соціального захисту населення та системи економічної безпеки України, проведена компаративна оцінка виявлених механізмів. Визначено напрями імплементації в Україні кращих закордонних практик соціального захисту населення для зміцнення економічної безпеки країни.

Результати дисертаційної роботи мають істотне теоретичне та практичне значення, оскільки можуть бути використані інститутами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими зацікавленими сторонами для підвищення ефективності політики соціального захисту населення України з позицій економічної безпеки.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових працях, належать автору і є його науковим доробком. Викладені в дисертації висновки й положення наукової новизни отримано на підставі особистих досліджень автора.

Дисертаційна робота **Тихої Ольги Іванівни** на тему «**Соціальний захист населення в системі економічної безпеки України**» за змістом, рівнем наукової новизни, практичним значенням та характером висновків відповідає галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка та сучасним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», а також затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами) «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – **Тиха Ольга Іванівна** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

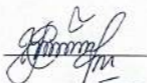
Результати відкритого голосування:

«За» – 5(п'ять) членів ради,

«Проти» – німає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.166 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Тихій Ользі Іванівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.166

проф. Світлана УРБА

